Проців О.Р.

Боротьба з браконьєрством в умовах командно-адміністративної системи управління мисливством

Браконьєрство на даний час, на думку багатьох керівників мисливських господарств, є найболючішою проблемою при організації мисливського господарства. Не останню роль у питанні викорінення браконьєрства відіграє звичаєве право, населення яке вважає дичину нічийною річчю, а її добування без відповідного дозволу у свідомості більшої його частини не вважається порушенням. Ще з давніх давен у Карпатах існувало звичаєве право, при якому браконьєри поділили ревіри між собою, не зважаючи на їх поділ владою. Такий стан зберігається і до цього часу, більше того, поганий приклад для звичайних мисливців подавали високопосадовці, які ще за Радянського Союзу відстрілювали у Карпатах за один раз одинадцять олениць або 14 кабанів і залишали дичину гнити, що викликало обурення у гуцулів.

До цього часу у свідомості мисливців і правоохоронних органів незаконне добування дичини сприймається як такі собі витівки, адже за дичиною ніхто не доглядає, ніхто не вкладає свою працю. От якби злодій вкрав свійську свиню із стайні, то вже інша справа, а коли з лісу, де все довкола колгоспне – все довкола моє, суспільна мораль не засуджує.

З розвитком суспільства та усуспільненням природних багатств дичина перестає бути власністю власника земельної ділянки, на якій вона знаходиться, а стає загальнонаціональним добром. Відповідно, незаконне добування дичини трактується вже не як злодійство, а з відповідною зміною у законодавстві як порушення права полювання. Досвід Галичини кінця XIX століття показує, що після такої зміни законодавства при розгляді справ браконьєрів у судах судді чисто психологічно почали кваліфікувати браконьєрство як дуже незначне порушення, і санкції до порушників сильно пом’якшали.

Аналізуючи поведінку багатьох мисливців, приходимо до висновку, що звичаєве право так добре вкоренилось у свідомості мисливців, що підтверджує народну мудрість: звичка – це друга природа людини.

Якщо б на полюванні мисливець відстріляв замість хутрової дичини чи дикої качки свійську тварину, жодне мисливське товариство цього б не зрозуміло і не оцінило, хоча добування однієї дичини замість іншої вважає припустимим.

Досліджуючи сучасний стан ведення мисливського господарства, і зокрема, її складової – боротьби із браконьєрством, маємо невтішні результати, які криються у забюрократизованій системі надання та ведення мисливського господарства. Насамперед – це відсутність мотивації для інвестицій на боротьбу з порушниками. Адже користувачі мисливських угідь продаватимуть відстрільні картки, не залежно від щільності популяції мисливських тварин. Крім того, придбавши відстрільну картку та отримавши дозвіл на добування певного виду дичини, жоден мисливець, який провів цілий день на полюванні і, навіть, не побачив сліду тварини, не звернувся до користувача з вимогою повернути кошти. Для чого тоді охороняти державний мисливський фонд, якщо відстрільні картки розкуплять і иак як «кота в мішку».

Однак кожен користувач відповідно до вимог законодавства зобов'язаний охороняти державний мисливських фонд, а одже, боротись з браконьєрством. Звісно в умовах забюрократизованої системи державного управління цей вид діяльності має свої показники – кількість складених на порушників правил полювання протоколів. Вони становлять проблему не лише користувачів мисливських угідь, але й органів державної влади. Красномовний приклад такої «боротьби» зафіксовано у Тернопільській області, де двоє працівників Тернопільської державної екологічної інспекції складали фіктивні протоколи про порушення правил полювання, при чому самі ж сплачували за «порушників правил полювання» мінімальні штрафи. Аналогічна ситуація зафіксована і в Івано-Франківській області, де головним спеціалістом – державним інспектором з охорони навколишнього природного середовища Державної екологічної інспекції в Івано-Франківській області фіктивно накладено адміністративних стягнень на чотирнадцять осіб.

В Україні незаконно добувається досить таки значна кількість мисливських тварин, але реально судами притягнуто до відповідальності

досить незначну кількість порушників. Зокрема, згідно зі статистичними даними Державної судової адміністрації України, за вироками, що набрали законної сили, за ч. 1 ст. 248 КК України, в Україні засуджено за незаконне добування дичини: у 2001 році – 3 особи, у 2002 році – 46 осіб, у 2007 році – 7 осіб, у 2008 року – 13 осіб, а за ч.2 ст. 248 КК України: у 2007 році – 14 осіб, у 2008 році – 21 особу. Крім того, за частиною 1 статті 85 передбачається санкція у вигляді штрафу розміром від 102 до 1020 грн., але як правило розмір санкції застосовується практично на найнижчому рівні. Зокрема, у Вінницькій області за 2011 рік притягнуто до адміністративної відповідальності 256 осіб, а накладено штрафів на суму 39481 грн., що в середньому становить 154 грн. на особу (при мінімально штрафі – 102грн).

Не сприяє боротьбі з порушеннями той факт, що не зважаючи на м'які санкції до браконьєрів, суди призначають порушникам правил полювання сміхотворні суми відшкодувань, які є нижчими за визначені нормативно-правовими актами. Так, зокрема, в Івано-Франківській області у 2008 році розглядалось три справи щодо завдання збитків внаслідок незаконного полювання. Так, Косівським районним судом при завданих збитках на суму 3322грн. присуджено до стягнення 1500грн., Снятинським – при 425грн. присуджено 51грн., Тисменицьким – при 1568грн. присуджено 340грн. Всього у 2008 році пред′явлено до стягнення в судах матеріальної шкоди 5315грн., а присуджено 1891грн., тобто, у три рази менше. А скільки фактично сплачено через державну виконавчу службу, то це вже тема для окремого розслідування.

Суд, розглядаючи справи про порушення правил полювання має право вдатись до такої санкції як конфіскація зброї, автотранспортних засобів, які використовувались при незаконному полюванні, але на практиці це трапляється дуже рідко.

Слід зазначити, що Україна задекларувала у Конституції побудову демократичного режиму управління суспільством, при якому визначальний вплив має акцентуватись на переконанні, а не на покаранні. Однак десятиліття тоталітарного режиму залишили свій слід у свідомості людей, коли низька мораль компенсовувалась страхом. Передалось це і нашій країні, яку багато

експертів називають країною з недорозвинутою демократією. А от у такій демократичній країні як Швейцарія у лексиці практично відсутній традиційний для нас термін «браконьєр».

Крім того недорозвинуті ринкові механізми реалізації ліцензій на право добування мисливських тварин вносять свій вклад у розвиток браконьєрства. Не можливість придбати ліцензії за ринковими цінами та в подальшому легально полювати є чинником невмирущості браконьєрства. Так, в межах одного господарства вартість полювання для своїх та чужих може коливатись до п′яти разів. Саме врегулювання питання конкурентного ціноутворення при реалізації ліцензій на право полювання дасть змогу зменшити рівень браконьєрства.

На моє переконання, стан боротьби із браконьєрством напряму залежить від організації надання в користування мисливських угідь. Отримавши безоплатно на неконкуретних принципах в користування мисливськими угіддя, мисливські господарства не зацікавлені у їх ефективному веденні. Іншими словами, без ефективного господаря немає ефективної охорони. І це слушно відзначається в Національній доповіді про стан навколишнього природного середовища (2008), що «модель ведення мисливського господарства в Україні, яка збереглася з радянських часів, не відповідає сучасним ринковим відносинам, показує повну неефективність і є гальмом розвитку мисливства в Україні». А зовсім нещодавно керівник управління мисливського господарства Агентства лісових ресурсів України Іван Тохтамиш справедливо відзначив, що «у нас немає мисливського господарства» і що для його піднесення необхідні інституційні та законодавчі зміни. Більше того, нам всім неодноразово доводилось чути з уст перших осіб держави про започаткування реформ в частині дерегуляції органів державної влади та зменшення адміністративного втручання в роботу підприємницької діяльності, до якої, без сумніву, належить і ведення мисливських господарств.

І так, органи виконавчої влади мають політичне розуміння ситуації. Залишається трансформувати це розуміння у конкретні дії, які дали б змогу реформувати організацію ведення мисливського господарства, а саме:

виключно на конкурентних принципах визначати користувача мисливських угідь, а бюджетне фінансування на ведення мисливського господарства визначалось не за галузевим принципом.

У мисливському середовищі точиться багато дискусій про моделі організації мисливства – УТМР чи незалежні товариства, державна форма власності чи приватна, національний чи іноземний капітал. Слід зауважити, що Конституція України дає відповідь на ці всі питання. Так, стаття 92 Основного Закону України визначає, що підприємництво діє лише за правилами конкуренції. Проте, конкуренцією у мисливському бізнесі, на жаль, і не пахне, натомість діє рішення чиновника. І цим пояснюється той факт, що ведення мисливського господарства в Україні знаходиться далеко позаду інших країн Європи. До прикладу, у Франції, яка схожа з Україною за розміром території, чисельністю населення і структурою мисливських угідь, копитних тварин добувається у 105 разів більше, дрібної дичини – у 9,3 рази. Але можливо, у нас не все так погано: якщо так мало добуваємо, то напевно можемо похвалитись великою чисельністю тварин. Однак, і тут ми у великих мінусах. На думку доцента І. Делегана, чисельність копитних в Україні є у 10-20 разів меншою за потенційно можливу. Боляче говорити, що мисливство в Україні у десятки та сотні разів за економічними та екологічними показниками відстає від розвинутих країн Європи, але як каже відомий ведучий Леонід Каневський: «Это уже совсем другая история», яка за бажанням редакції журналу може бути продовжена в іншій окремо взятій праці. До слова слід сказати, що за свідченням міжнародних економічних організацій, Україна у 2011 році опустилась з 162 на 164 місце за рівнем економічних свобод у світі та на останнє місце з усіх країн Європи!!!

Людина, скільки живе, стільки сподівається на краще. Україна у своїх демократичних сподіваннях тільки починає свій шлях, намагається подолати зашкарублі залишки старої командно-адміністративної системи, які глибоко вкоренились у суспільну свідомість. Тож створивши справжнє, конкурентноздатне, а не бутафорне мисливське господарство, галузь матиме справжню, а не лише для звіту охорона мисливського фонду.

Проців О.Р. Браконьєрство в умовах командно-адміністративної системи управління мисливством /Олег Проців// Полювання та риболовля. – 2013. – №1(135) січень. – С. 2